

СТАНОВИЩЕ

От: проф. д-р Росица Ангелова, Шуменски университет „Епископ Константин Преславски”, научна специалност „История на България”, 05.03.06

Относно: дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен „доктор”, Професионално направление: 2.2. История на България (Нова българска история)

На Любка Николаева Найденова, докторант в задочна форма на обучение по докторска програма История на България (Нова българска история) от професионално направление 2.2. История и археология, област на висше образование 2. Хуманитарни науки

На тема „Либералната (радославистка) партия (1908-1912 г.)

Основание за представяне на становище: участие в състава на научно жури за защита на дисертационен труд съгласно Заповед № РД-16-088/25.05.2021 г. на Ректора на ШУ „Епископ Константин Преславски”

Дисертантката Любка Найденова е избрала интересен проблем за своето изследване. Темата е актуална, не е разработвана цялостно и в тези времеви граници, макар отделни моменти да са били обект на проучване от други автори в различни периоди от време. Така че с дисертацията си Найденова създава своеобразен модел за изследване на партийно-политическата история в България.

Дисертационният труд е структуриран в класическия модел – увод, три глави с общо осем параграфа, заключение, библиография и десет приложения, с общ обем 444 страници.

Любка Найденова в увода поставя целите и задачите на изследването, методите на работа, обосновава подхода, описва източниците и прави историографски преглед, определя актуалността на темата. Ще ги споделя накратко. Изследователската, приоритетна цел на дисертацията е „да проследи организационното и развитие (на Либералната партия – Р. А.) през периода 1908-1912 г. Да открие новите елементи в организационната и структура, лостовете и механизмите за сплотяване на електоралните сили и да очертае мястото на партията сред опозицията, както и отношението ѝ към монархическия институт и властта. Не на последно място на

вниманието стои отношението на либералите към демократичните устои на държавата и към съмишлениците им” (с.10). Методът на работа е проблемно-хронологичен и в съответствие с него авторката умело си служи с публикувани и непубликувани архивни източници, анализира статистически сведения, прави преглед на съществуващия периодичен печат.

Правейки историографски преглед, дисертантката дели литературата на групи (исторически съчинения на автори до края на 80-те години на ХХ век, наративи от началото на 90-те години на ХХ в, в текстове на автори, изучаващи отделни политически сили или политическата система като цяло, конкретни изследвания за Либералната (радославистка) партия и нейния лидер д-р Васил Радославов). По този начин, без да се спира по-задълбочено върху отделните съчинения, тя прави своеобразен анализ на съществуващата по въпроса литература, а тя не е малко, предвид факта, че проучването на българските политически партии се радваше на изследователски интерес в края на ХХ и началото на ХХІ век. В резултат на това се появило множество дисертационни трудове, издадени след това като монографии – на проф. д.и.н. Бисер Георгиев, на проф. д.и.н. М. Палангурски, на проф. д-р Р. Ангелова, на доц. д-р Светослав Живков и пр. Любка Найденова продължава тази традиция да изследва политическата дейност и организационен живот, но на либералите (радослависти) в един кратък отрязък – от 1908 до 1912 г.

Дисертантката е използвала повече от 14 архивни фонда, главно от ЦДА, НА-БАН, НБКМ-БИА, както и държавните архиви в градовете Видин и Шумен, без обаче да се сочи кои архивни фондове и единици. Именно върху тази основа тя разглежда историята на Либералната (радославистка) партия през разглеждания период.

Първа глава е посветена на организационното развитие на ЛП (радослависти). Акцентът е поставен на Шестия конгрес на партията, проведен през 1910 г.. На конгреса се приема нов устав на партията и се въвежда нова управленска структура. Същевременно се засилва ролята на партийния печат. Вестник „Народни права” става ежедневник. Изгражда се Взаимоспомагателна каса, а със създаването на окръжните партийни бюра се оформя йерархичната организационна структура на партията.

На либералите радослависти и тяхната позиция към вътрешнополитическата дейност на българските правителства в периода до Балканските войни е посветена втора глава. Въпреки често декларираното и от авторката твърдение, че Либералната партия е първа опозиционна партия, тя дълго време не може да спечели най-голям брой гласове, за да стане управляваща. Поради това, те повече политиканстват и имат

различно отношение от управляващите, различни от тях не само по идейните си възгледи, но и по външнополитическата ориентация. Подобни са възгледите им в областта на стопанската и социалната политика. Обособен параграф във втора глава е посветен на вижданията на либералите по въпроса за промените в Търновската конституция през 1911 г.

Външнополитическите действия на управляващите и отношението на либералите (радослависти) към тях е в основата на трета глава. Разкриват се отношението към обявяването на българската Независимост, към ВМОРО и ставащото в пределите на Османската империя по отношение на християнското население там, позицията им по отношение на националното обединение и пътища за неговото осъществяване.

В заключението авторката подчертава, че ЛП в разглеждания период бележи своя организационен възход и се превръща в първа или поне водеща опозиционна сила /с.402/. Дали е така, показват историческите събития – нито избора на монарха, нито негово величество избирателя уплътняват тази теза и начело на Царство България в навечерието на Балканските войни застават отново русофилски партии.

Приложенията илюстрират изводите и са добро попадение за труда. Представени са копия на лични карти на либерали от разглеждания период, писмо на Трънската дружина до Взаимоспомагателната каса на ЛП, телеграма, протокол и заглавни страници на вестник „Народни права“. Графиките показват възходът според авторката на ЛП в периода 1895-1910, организационната структура на партията, а таблицата, посветена на новообразуваните дружина на партия в периода 1911-1912 г. дообогатяват дисертационния труд.

В труда има пропуски и несъвършенства. Би било добре Л. Найденова да използва материалите, съхраняващи се в областните държавни архиви, текстовете на редица автори, обобщили политическия живот в редица български градове и ги съпостави с писаното в материалите на партията, което би дало коректив по преценката за мястото и ролята на Либералната (радославистка) партия в Царство България през разглеждания период.

В заключение представения труд е добър модел за изследване на политическа партия в Княжество/Царство България, добро изпълнение, подплатено с изворов и историографски масив. Основна канава на текста са материалите от периодичния печат и документите на партията. Научната прецизност е допълнително качество на предложения труд. Поставените в уводната част цели и задачи са изпълнени.

Авторефератът и справката за приносите отговарят на съдържанието. В автореферата има известно повторение на изводите и констатациите.

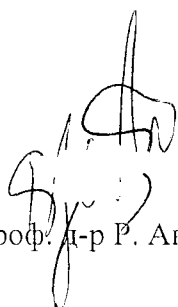
Любка Найденова има три публикации в научни издания и една приета за печат статии; няма участия в научни форуми, където да е представила материали по темата на дисертацията.

Изтъкнатите тук приноси и достойнства на труда ми дават основание категорично да заявя, че дисертацията отговаря на изискванията и да препоръчам на уважаемото научно жури да присъди на Любка Николаева Найденова образователната и научна степен „доктор” по професионално направление 2.2. История и археология; област на висшето образование 2. Хуманитарни науки; научна специалност История на България (Нова българска история).

19.06.2021 г.

Шумен

Подпис:

/ проф. д-р Р. Ангелова /